

grafsko srenjo. Predvsem münchenki »Gospodarsko geografski institut« (predstojnik prof. dr. Karl Ruppert), ki je izdajatelj omenjene publikacije, jih vedno znova oživlja, tako tudi tokrat. »Na sončni strani Alp« smo ponujeno roko seveda z veseljem sprejeli, saj pripomore k seznanjanju z modernimi geografskimi tokovi. Naši štipendisti in obiskovalci geografskih institucij na Bavarskem prinašajo od tam sveže ideje in nove delovne metode ne le v slovensko, temveč tudi v jugoslovansko geografijo.

Publikaciji želimo zato še mnogo podobnih naslednic, bralci pa imajo na voljo novo, sodobno delo (zbornik) o slovenskih Alpah, kar potrjujejo tudi recenzijski odmevi v tujih geografskih revijah.

Anton Gosar

Geografija na Balgarija. Fiziška geografija. Prirodni pogoji i resursi. Izd.: Balgarska Akademija na naukite — Geografski institut. Sofija 1982, 514 str. + 24 str. fotografij in 8 zemljevidov v prilogi.

Prvi del tridelne monografije osvetljuje skupne fizičnogeografske značilnosti in podaja pregled naravnih virov bolgarskega ozemlja. Delo je pomembna sinteza dolgoletnih, poglobljenih in specializiranih geografskih in sorodnih preučevanj Bolgarije in daje temeljno znanje o nastanku, razvoju in današnji podobi njenega ozemlja. Osnovna poglavja knjige so namenjena prikazu posameznih naravnogeografskih prvin — reliefa, podnebja, vodovja, prsti, razlivanja in živalskega sveta, in sicer v luči zakonitosti njihovega nastanka in razvoja kakor tudi z vidika njihove teritorialne in regionalne razširjenosti. Pregledno so združeni pomembni dosežki številnih specialistov, ki delajo v različnih vejah fizične geografije ali na sorodnih področjih v drugih naravoslovnih znanostih. Celotno delo je vodil Geografski inštitut Bolgarske akademije znanosti (=BAZ). Raziskave in besedila za potrebe monografije so poleg številnih delavcev Geografskega inštituta opravili še raziskovalci botaničnega in zoološkega inštituta, inštituta za hidrologijo in meteorologijo, inštituta za gozdarstvo (vsi so pri BAZ), pa tudi učitelji geološko-geografske in biološke fakultete sofijske univerze »K. Ohridski«, inštituta za pedologijo in načrtovanje kmetijskih pridelkov »N. Puškarov«, inštituta za ribištvo iz Varne, sodelavci Znanstvenoraziskovalnega inštituta za naravna zdravilišča pri Ministrstvu za zdravje itd. Skratka, prispevke za prvo knjigo je napisalo 43 avtorjev z najrazličnejših področij, ki zajemajo kolikor toliko celovito podobo naravnogeografskega kompleksa. Usklajevalno-redakcijsko delo je opravil devetčlanski uredniški odbor pod vodstvom prof. Ž. Galabova.

Knjiga je razdeljena na šest osnovnih delov. Prvi je posvečen r e l i e f u (str. 13—164) — prikazu njegovega nastanka in preoblikovanja, ki je rezultat vzročno-posledičnih učinkov endo- in eksodinamičnih procesov, in sicer v luči geohistorične osvetlitve. Podane so morfološke značilnosti reliefa, in sicer na osnovi različnih morfometričnih pokazateljev in vplivov morfoloških struktur na makroreliefne oblike. Nadalje so orisani: morfostratigrafski pomen rečnih in morskih teras pri preoblikovanju neogensko-kvartarnega reliefa in vloga paleoglacialnih in litoških dejavnikov pri morfostrukturnem preoblikovanju površja. Ovrednotena so današnja preoblikovanja reliefa z vidika eksodinamičnih in antropogenih činiteljev. Velike razlike v reliefu so pogojene z močno diferenciacijo morfostruktur ter z njihovimi neogensko-kvartarnimi aktivnostmi. Ozemlje Bolgarije je razdeljeno na 4 morfološka območja, ki se naslanjajo na štiri velike morfostrukturne dele: Rilsko-Rodopsko gorsko območje, prehodno gorsko-kotlinsko območje, Staroplaninska gorska veriga in Donavska ravnina. V sklepnem delu je po posameznih območjih podana ocena ustreznosti reliefa z vidika njegove uporabnosti v gradbene namene.

V drugem poglavju je prikazano p o d n e b j e (str. 165—252), in sicer na osnovi klasične, dinamične in kompleksne klimatologije. Podana je struktura podnebja, ki je pojasnjena z zakonitostmi regionalnih razlik med posameznimi klimatskimi prvinami in z razčlenitvijo osnovnih tipov in razredov vremena. Predvsem gorski svet in bližina Črnega morja pogojujeta neštete razločke med vremenskimi tipi. Bolgarija pripada trem velikim klimatskim območjem: evropskemu (zmerno) celinskemu, celinsko-sredozemskemu in prehodnemu celinskemu območju. Podrobnejša členitev je izluščila štiri klimatske podoblasti in 24 rajonov. Ob zaključku poglavja je prikazan še gospodarski pomen podnebja in njegove antropogene spremembe.

Tudi v o d o v j e (str. 253—368) je prikazano z vidika posameznih prvin, ki sestavljajo vodne vire. Ovrednoteni so rečni odtok in njegove sestavine. Po porečjih je podana vodna bilanca, in sicer na osnovi strukture in dinamike hidrološkega cikla. Regionalne razlike, ki vplivajo na nastanek in režim odtoka, so bile podlaga za razdelitev ozemlja na dve osnovni hidrološki območji: na območje s sredozemskimi in območje s celinskimi klimatskimi vplivi na rečni odtok; v prvem so štirje rajoni, v drugem pa še dve makroregiji z desetimi rajoni. S pregledom gospodarske izrabe vode in človekovih posegov v spremembo vodnega omrežja in vodnih virov je sklenjen tretji del knjige.

Osnovni tipi p r s t i (str. 369—412) so orisani v luči njihovega nastanka in razprostranjenosti pa tudi z vidika bioklimatske zonalnosti, vertikalne razčlenjenosti površja in še z drugimi fizičnogeografskimi pogoji in krajevnimi (pokrajinskimi) posebnostmi. Ugotovljeno je 16 tipov in 45 podtipov prsti, ki so razviti v treh bioklimatskih conah: severnobolgarsko lesostepje, južno bolgarski kserotermalni pas in gorsko območje. Razlike v nastanku prsti so neposredno odločale o razdelitvi Bolgarije na 27 pedoloških provinc in 64 rajonov, ki so prikazani tudi z gledišča njihovega proizvodnega potenciala v kmetijstvu.

R a s t j e (str. 413—454) je osvetljeno z vidika geohistoričnega razvoja rastlinstva in vloge ekoloških pogojev pri nastanku posameznih rastlinskih združb. Podrobneje so prikazani endemi, relikti in tiste rastlinske združbe, ki so nastale pod vplivi antropogenih dejavnikov. Orisana je sestava ekološkega in biološkega potenciala osnovnih tipov rastja in njihovih združb. Bolgarija je razdeljena na 3 geobotanična območja, in sicer na predel evropskih listnatih gozdov, evrazijsko stepno in lesostepno območje ter sredozemsko sklerofilno gozdno območje.

Šesti del knjige je namenjen ž i v a l s t v u (str. 455—488), v katerem se kažejo neštete značilnosti prehodnega območja, kjer se prepletajo stiki in vplivi med evropskimi in sredozemskimi pokrajinskimi značilnostmi. Orisani so favnistični kompleksi oziroma združbe na kopnem (npr. v območju hrasta, bukke, iglavcev, subalpskem in alpskem pasu) in v kopenskih vodah. Podrobneje sta osvetljeni tudi podzemska in morska favna. Na osnovi razširjenosti kopne favne je Bolgarija razdeljena na dve zoogeografski območji: na severno, kjer prevladujejo evrosibirski in evropejski elementi, in na južno, kjer izstopajo sredozemske in maloazijske favnistične prvine s številnimi endemičnimi oblikami.

Omeniti velja še naslednje značilnosti, ki dajejo celotnemu delu strokovno veljavo in znanstveno tehtnost. Uvodni deli vseh šestih temeljnih poglavij so namenjeni razvojnemu pregledu preučevanja bolgarskega ozemlja po obravnavanih področjih. To nam daje dokaj celovit vpogled v zgodovino in razvoj posameznih vej bolgarske fizične geografije. Odsev poglobljenega dela (specializacije), ki se je uveljavilo tudi med bolgarskimi geografi, se kaže med drugim tudi v vsebinski zasnovi knjige. Predstavitve pojavov in procesov ter njihovih kompleksov so utemeljene s številnimi empiričnimi raziskavami, z iskanjem številnih medsebojnih zvez in zakonitosti med

sestavlinami geografskega okolja. Številne prvine prirodnega okolja so ovrednotene z matematično-statističnimi metodami in so tudi kartografsko prikazane z diagrami in kartogrami. Avtorji so opravili pomembno delo tudi na področju tipizacije pojavov, rajonizacije in regionalizacije Bolgarije. Domala vsako poglavje je sklenjeno z ustrezno regionalizacijo, kjer pridejo do veljave posamezne pokrajinske značilnosti. Besedilo dopolnjuje 48 tabel, 115 črnobelih skic, diagramov, kartogramov in kart ter 34 fotografij. Ob koncu knjige (str. 489—507) je objavljena literatura, in sicer je razdeljena po temeljnih poglavjih. Kratek povzetek osnovnih značilnosti knjige je napisan v dveh jezikih, v ruščini in angleščini.

Milan Natek

Stephen Trudgill, Limestone Geomorphology. Geomorphology texts 8. Uredil K. M. Clayton. Longman, London in New York. 196 strani. 1985.

Pred nami je že osma knjiga iz znane zbirke geomorfoloških učbenikov. Avtor knjige (Geomorfologija apnenca v dobesednem prevodu), je uspešen geomorfološki publicist z oddelka za geografijo v Sheffieldu. Delo nas še posebej zanima zaradi usmerjenosti v kraško problematiko in bi se zato v prenesenem prevodu lahko glasil naslov tudi Geomorfologija krasa. Knjigo je avtor med drugim posvetil spomenu svojega mentorja E. K. Tratmana, ki je marsikaterega angleškega geografa in jamarja spoznaval s skrivnostmi zahodno irskega in Mendipskega krasa. Tudi podpisani je bil deležen očetovske pozornosti in znanja tega dobrodušnega bristolskega amaterskega speleologa in arheologa.

Trudgillov raziskovalni razvoj in interes se močno zrcalita v njegovi knjigi. V njej se je naslonil na lastne izsledke in na rezultate angloameriških raziskovalcev. Zato pa v sicer bogatem seznamu literature skoraj ni prostora za neangleško literaturo, z izjemo redkih klasičnih del napisanih v nemščini in francoščini. Upoštevanih je tudi nekaj v angleščino prevedenih ruskih razprav, medtem ko druga številna dela iz Evrope, tudi jugoslovanska, niso zastopana.

Kdor bi hotel v Trudgillovi geomorfologiji krasa iskati primere iz vsega sveta, posebno pa iz klasičnih evropskih kraških pokrajin, bo razočaran. Da ne bo pomote, to ni ne regionalna in ne sistematična geomorfologija krasa. Njen poudarek tudi ni v pregledu različnih gledanj na kraški fenomen. Pač pa je v ospredju težnja, da predstavi predvsem sodobne metode in rezultate raziskav o razvoju in nastanku tega reliefa. S tega vidika pa postane knjiga tudi za nas, ki smo vajeni, da nas glede krasa občuduje svet, vsekakor zanimiva. Medtem ko nas v Dinarskem krasu takorekoč slepi velikansko bogastvo oblik in tipov krasa ter njegova obsežna območja, se drugod, še zlasti pa v Veliki Britaniji, ukvarjajo bolj s teoretičnimi, eksperimentalnimi in različnimi merilnimi raziskavami. Iz tega se je rodilo mnogo novih, drugačnih, predvsem pa preciznejših spoznanj, ki so postala uporabna za ves svet.

V knjigi so zlasti izčrpno obravnavani pogoji za zakrasevanje. Celo poglavje je posvečeno tudi drobnim kraškim oblikam, ki so neposreden učinek recentnega kraškega procesa. Knjiga odseva nekoliko drugačen, neklasičen pristop tudi zaradi teoretičnih modelov, številnih skic in diagramov, ki so odlična dopolnitev teksta.

Na podoben način so obdelane kraške jame, čeprav le na 14 straneh. Še najbolj se je moral avtor oddaljiti od svojega koncepta obravnavanja krasa v poglavju o nekaterih najbolj znanih tipih krasa po svetu. Žal je Dinarski kras zelo skromno zastopan in med tekstom le dvakrat zasijeta imeni Cvijiča in Rogliča. Nesorazmerno velik del knjige je posvečen obalnemu krasu, ki ga je avtor spoznaval predvsem na atolu Aldabra v Indijskem oceanu. Zato je tolikšna pozornost temu tipu krasa kajpak razumljiva.